

The Project Gutenberg eBook of Tijdtafel der geschiedenis van het vaderland

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Tijdtafel der geschiedenis van het vaderland

Author: Pieter Best

Release date: June 22, 2008 [eBook #25871]

Language: Dutch

Credits: Produced by Anna Tuinman, Eline Visser, Jeroen Hellingman and the Online Distributed Proofreading Team at <http://www.pgdp.net>

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TIJDTAFEL DER GESCHIEDENIS VAN HET VADERLAND ***

Tijdtafel
Der
Geschiedenis van het Vaderland.

In Twintig Lessen,

Door

P. Best.

Vele zaken in een kort bestek. Wester.

Negendertigste druk.

Prijs 7½ cent.

Zwolle.—W. E. J. Tjeenk Willink.

1886.

Voorbericht voor den Achtsten Druk.

“Deze lessen late men den kinderen woordelijk uit het hoofd leeren. Bij eerstbeginnenden kan men de voornaamste gebeurtenissen eerst kiezen, om, wanneer men de geschiedenis bij wijze van cursus geheel heeft doorloopen, bij eene herhaling de geheele les te nemen.

“Mondeling onderwijs of schriftelijke opgaven moeten elke les behoorlijk uitbreiden en toelichten.

“Behalve de tijdtafel in twintig lessen, vindt men ten gerieve des onderwijzers eene beknopte opgave van *uitvindingen enz.*, waarop ons vaderland roem mag dragen.”

Zoo ver de voorrede van den eersten druk.

De achtste druk heeft geene verandering ondergaan. Ik ben dankbaar voor het meer en meer toenemend gebruik; het strekt mij ten bewijze, dat mijn arbeid niet nutteloos geweest is. Dat dit werkje de gunst mijner medeonderwijzers moge behouden en steeds nuttig in het gebruik bevonden worde, is de wensch van

DEN SCHRIJVER.

De negendertigste druk is zorgvuldig herzien.

A. G.

[5]

Tijdtafel der Geschiedenis van het Vaderland.

Verdeeling.

1 ^e Tijdvak.	Van de vroegste tijden tot het begin der grafelijke regeering: van omstreeks 100 v. C. tot 922 n. C.
2 ^e Tijdvak.	Van het begin der grafelijke regeering tot het vertrek van LEICESTER in 1587.
3 ^e Tijdvak.	Van het vertrek van LEICESTER tot de komst der Franschen: van 1587 tot 1795; het tijdvak van de republiek der Vereenigde Nederlanden.
4 ^e Tijdvak.	Van de komst der Franschen tot de bevrijding van de Fransche overheersching: van 1795 tot 1813.
5 ^e Tijdvak.	Van het herstel van Nederlands onafhankelijkheid tot heden: van 1813 tot heden.

1ste Les.

Eerste Tijdvak.

Jaren vóór Chr.

100.	De Friezen, Bataven enz. hier te lande.
54.	De Romeinen. De Bataven worden hunne bondgenooten. Julius Cesar.
11.	Drusus onderwerpt de Friezen.
Na Chr.	
14.	Germanicus.
28.	De Friezen staan tegen de Romeinen op. Apronius.

- 48. De Friezen door de Romeinen opnieuw onderworpen. Corbulo.
- 70. De Bataven staan tegen de Romeinen op. Claudius Civilis.
- 71. Vernieuwd verbond tusschen de Bataven en Romeinen. Cerealis.
- 120. Keizer Hadrianus sticht het forum Hadriani, nu Voorburg.
- 260. Invallen der Franken en Saksen.
- 400. De naam *Bataven* gaat in de geschiedenis verloren.

2de Les.

- 500. Clovis, eerste Christenkoning der Franken.
- 628. De Frankische koning Dagobert overwint de Friezen, maakt zich daarna meester van het slot Wiltenburg bij Utrecht en sticht aldaar eene Christen-kapel.
- 650. Eerste evangelieprediking in ons vaderland. Eligius, Willebrord.
- 755. Bonifacius bij Dokkum door de Friezen vermoord.
- 768-814. Regeering van Karel den Groote.
- 785. Karel de Groote overwint de Friezen en dwingt hen tot het Christendom.
- 810. Invallen der Denen en Noormannen.

[6]

3de Les.

Tweede Tijdvak.

De Grafelijke Regeering.

Stamhuizen:

- 1. Het Oude of Hollandsche huis (16 Graven, 1 Gravin: van 922-1299).
- 2. Het Henegouwsche huis (3 Graven, 1 Gravin: van 1299-1354).
- 3. Het Beiersche huis (3 Graven, 1 Gravin: van 1354-1433).
- 4. Het Bourgondische huis (2 Graven, 1 Gravin: van 1433-1482).
- 5. Het Oostenrijksche huis (3 Graven: van 1482-1581).

a) *Het Hollandsche huis* (377 jaren).

DIRK I, DIRK II, ARNOUD, DIRK III, DIRK IV, FLORIS I, DIRK V, FLORIS II, DIRK VI, FLORIS III, DIRK VII, ADA, WILLEM I, FLORIS IV, WILLEM II, FLORIS V, JAN I.

- 922. Dirk I wordt door Karel den Eenvoudige in het graafschap bevestigd.
- 985. Begin der oorlogen tegen de West-Friezen onder Dirk II.
- 998. Graaf Arnoud sneuvelt in een slag tegen de West-Friezen.
- 1010. Laatste inval der Noormannen in ons land.
- 1015. Dirk III sticht Dordrecht.
- 1018. Slag bij Dordrecht.
- 1073. Godevaart de Bultenaar maakt zich meester van Holland en sticht Delft.

4de Les.

- 1096. Begin der kruistochten. Godfried van Bouillon.
- 1170. Groote overstroming. Men vangt zeevisch bij Utrecht.
- 1203. Ada van Holland.
- 1219. Willem I verovert Damiate in Egypte.
- 1247. Graaf Willem II wordt tot Roomsch-koning verheven.
- 1256. Willem II vindt in een oorlog tegen de West-Friezen zijn dood in het ijs.
- 1275. Amsterdam krijgt zijn eerste handvest van graaf Floris V.
- 1277. De Dollart ontstaan.
- 1296. Floris V wordt vermoord.
- 1299. Dood van Jan I. Einde van het Hollandsche huis.

[7]

5de Les.

b) Huis van Henegouwen (55 jaren).

JAN II, 1299-1304. WILLEM III, 1304-1337. WILLEM IV, 1337-1345. MARGARETHA, 1345-1354.

- 1300. Amsterdam tot eene stad verheven.
- 1304. Inval der Vlamingen in Holland. Witte van Haamstede.
- 1313. Hongersnood en pest in West-Europa.
- 1323. Einde der oorlogen met Vlaanderen.
- 1339. Gelderland tot een hertogdom verheven.
- 1345. Willem IV sneuvelt bij Stavoren.
- 1349. Gravin Margaretha van Henegouwen stelt het bewind over deze landen in handen van haar zoon Willem. Begin der Hoeksche en Kabeljauwsche twisten.
- 1350. Eerst gebruik van vuurwapens hier te lande. Beleg van Naarden.
- 1351. Margaretha overwint bij Veere, maar verliest een slag op de Maas.
- 1354. Margaretha doet afstand van de regeering.

6de Les.

c) Huis van Beieren (79 jaren).

WILLEM V, 1354-1389. ALBRECHT, 1389-1404. WILLEM VI, 1404-1417. JACOBA, 1417-1433.

- 1357. Willem V wordt krankzinnig. Zijn broeder Albrecht wordt ruwaard (regent).
- 1361. Slag bij Tiel tusschen Reinoud en Eduard van Gelder. Heeckerens en Bronkhorsten.
- 1390. Schieringers en Vetkoopers in Friesland; Lichtenbergers en Lokhorsten in Utrecht.
- 1417. Dood van Willem VI; zijne dochter Jacoba door de Hoekschen gehuldigd.
- 1421. Amsterdam door brand vernield. St. Elisabethsvloed. De Biesbosch ontstaan.
- 1425. Slag bij Alfen. Filips van Bourgondië als ruwaard erkend.
- 1428. Verdrag van Delft.
- 1433. Jacoba huwt met Van Borselen en moet hare graafschappen en titels afstaan aan haar neef Filips van Bourgondië.
- 1436. Jacoba sterft op het huis Teilingen.

7de Les.

d) *Huis van Bourgondië* (49 jaren).

FILIPS I, 1433-1467. KAREL I, 1467-1477. MARIA, 1477-1482.

- 1465. Twist tusschen Arnoud en zijn zoon Adolf in Gelderland.
- 1477. Karel I, bijgenaamd de Stoute, sneuvelt bij Nancy. Zijne dochter Maria volgt hem op. Groot-privilegie. Maria huwt met Maximiliaan, aartshertog van Oostenrijk. Adolf van Gelder sneuvelt bij Doornik.
- 1482. Jan van Schaffelaar springt van den toren te Barneveld. Maria wordt opgevolgd door haar zoon Filips van Oostenrijk, onder voogdij van zijn vader Maximiliaan.

e) *Huis van Oostenrijk*, (99 jaren).

FILIPS II, 1482-1506. KAREL II, 1506-1555. FILIPS III, 1555-1581.

- 1490. Jonker-Fransen-oorlog.
- 1491. Kaas- en broodvolk door Albrecht van Saksen beteugeld.
- 1492. De Hoeksche en Kabeljauwsche twisten eindigen.
- 1494. Filips de Schoone aanvaardt de regeering.
- 1496. Filips II huwt met Johanna, dochter van Ferdinand van Arragon en Isabella van Castilië.
- 1500. Karel II te Gent geboren.
- 1515. Karel II wordt graaf van Holland en Zeeland, in
- 1517. Koning van Spanje, onder den naam van Karel I, en in
- 1520. Keizer van Duitschland, onder den naam van Karel V. Hervorming.

8ste Les.

- 1521. Eerste plakkaat tegen de hervorming.
- 1528. Maarten van Rossum plundert 's-Gravenhage. Karel V wordt heer van Utrecht.
- 1536. Karel van Egmond staat Groningen en Drente aan Karel V af.
- 1543. Gelderland onder Karel V, waardoor al de Nederlandsche gewesten onder één hoofd komen.
- 1550. Bloei van Antwerpen.
- 1555. Karel V doet afstand van de regeering aan zijn zoon Filips II, die daardoor koning van Spanje en vorst der Nederlanden wordt.
- 1557. Overwinning door Egmond behaald bij St. Quentin.
- 1558. Karel V sterft. Slag bij Grevelingen.
- 1559. Margaretha van Parma wordt landvoogdes. Prins Willem van Oranje (Willem I) wordt stadhouder over Holland, Zeeland, Utrecht en West-Friesland. Filips vertrekt naar Spanje.
- 1564. Vertrek van Granvelle.
- 1565. Onlusten in de Nederlanden. Afkondiging der inquisitie. Verbond der Edelen of compromis.
- 1566. Smeekschrift der Edelen. Hendrik van Brederode. De naam *Geuzen*. Beeldenstorm.
- 1567. Vele ingezetenen, onder welke Willem van Oranje, verlaten het land. Komst van den hertog van Alva.
- 1568. Alva wordt landvoogd. Lodewijk van Nassau in Groningen. Slag bij Heiligerlee. Adolf van Nassau sneuvelt. Begin van den tachtigjarigen oorlog. De graven van Egmond en Hoorne onthoofd. Lodewijk bij Jemgum verslagen. Prins Willem trekt met een leger over de Maas.

9de Les.

1570. Herman de Ruiter verrast Loevestein. Allerheiligenvloed.
1572. Tiende penning. Den Briel ingenomen door de Watergeuzen. Jakob Simonszoon de Rijk. Lumey. Het grootste gedeelte van Holland, Zeeland, Overijsel en Friesland kiest de zijde van Willem I. Zutfen en Naarden door de Spanjaarden bezet. Lodewijk verrast Bergen in Henegouwen.
1573. Inneming van Haarlem. Ripperda. Kenau Simons Hasselaar. Alkmaars victorie. Slag op de Zuiderzee. Cornelis Dirkszoon van Monnikendam. Alva vertrekt.
1574. Don Louis de Requesens wordt landvoogd. Slag op de Mookerheide. Lodewijk en Hendrik van Nassau sneuvelen. Beleg en ontzet van Leiden. Pieter Adriaansz. van der Werff. Jan van der Does. Boisot.
1575. Begin van het burgerlijk jaar voor het eerst op den eersten Januari. De hoogeschool te Leiden gesticht.
1576. Dood van Requesens. Pacificatie (bevrediging) van Gent. Don Jan van Oostenrijk landvoogd.
1577. Unie van Brussel. Eeuwig edict van Don Jan. Zijn verraad.
1578. Amsterdam verlaat de Spaansche zijde. De hertog van Anjou beschermheer der Nederlanden.
1579. Unie van Atrecht. Unie van Utrecht. Parma neemt Maastricht.
1580. Groningen door Rennenberg verraden. Beleg van Steenwijk.
1581. De Staten zweren Filips plechtig af.
1582. Aanslag op het leven van Prins Willem I door Jan Jauregui.
1583. Aanslag van Anjou op Antwerpen (Fransche furie).
1584. Prins Willem van Oranje (Willem I) door Balthazar Gerards verraderlijk vermoord. Zijn zoon Maurits komt aan het hoofd van den raad van state.
1585. De souvereiniteit over de Nederlanden aangeboden eerst aan Frankrijk en daarna aan Engeland. Maurits wordt stadhouder van Holland en Zeeland. Parma neemt Antwerpen. Komst van den graaf van Leicester.
1586. Johan van Oldenbarneveld wordt advocaat van Holland.
1587. Leicester vertrekt.

10de Les.

Derde Tijdvak.

De Republiek der Vereenigde Nederlanden.

1588. De onoverwinlijke vloot vernield.
1590. Breda door middel van een turfschip ingenomen.
- 1591-1592. Prins Maurits verovert Zutfen, Deventer, Delfzijl, Hulst, Nijmegen, Steenwijk en Koevorden.
1594. Groningen door Maurits aan de unie teruggebracht.
1595. Eerste tocht der Nederlanders naar Oost-Indië.
1596. De Nederlanders en Engelschen plunderen Cadix.
- 1596-1597. Overwintering op Nova-Zembla. Heemskerk en Barents.
1597. Maurits neemt Rijnberk, Meurs, Grol en Bredevoort. Gevecht bij Turnhout.
1598. Filips staat de Nederlanden aan zijne dochter Isabella af en sterft.
1600. Slag bij Nieuwpoort, in welken prins Maurits op den aartshertog

- 1602. Albertus van Oostenrijk de overwinning behaalt.
- 1604. De Oost-Indische compagnie opgericht.
- 1604. Ostende na een beleg van drie jaren door de Spanjaarden ingenomen.
- 1606. Heldendood van Reinier Claassens. Ontdekking van Nieuw-Holland.
- 1607. Zeeslag bij Gibraltar. Jacob van Heemskerk sneuvelt. De Ruiter geboren.
- 1609. Twaalfjarig bestand gesloten. De Nederlanders vestigen zich in Japan.
- 1612. Droogmaking van de Beemster.
- 1614. De Groenlandsche of Noordsche compagnie opgericht.

11de Les.

- 1618 en 1619. Staats- en kerktwisten. Dordtsche synode.
- 1619. Johan van Oldenbarneveld onthoofd. Hugo de Groot en Hoogerbeets tot levenslange gevangenschap veroordeeld. Batavia gesticht. J. Pz. Coen.
- 1621. Einde van het twaalfjarig bestand. De West-Indische compagnie opgericht. Hugo de Groot ontvlucht het slot Loevestein.
- 1622. Maurits ontzet Bergen op Zoom.
- 1623. Samenzwering tegen prins Maurits. Jan Faassen.
- 1625. Dood van prins Maurits; zijn broeder Frederik Hendrik volgt hem op, behalve in Groningen en Drente.
- 1626. Frederik Hendrik maakt zich meester van Oldenzaal en in
- 1627. van Grol.
- 1628. Piet Hein veroverd de Spaansche zilvervloot.
- 1629. Piet Hein sneuvelt. Inval van de keizerlijken en Spanjaards in de Nederlanden. Inneming van Wezel. 's-Hertogenbosch ingenomen. Cornelis Tromp geboren.
- 1632. Frederik Hendrik veroverd Venlo, Roermond, Maastricht en andere plaatsen. Ernst Casimir sneuvelt.
- 1635. Verbond met Frankrijk.
- 1637. Dwaze tulpenhandel.
- 1639. Maarten Harpertsz. Tromp overwint de Spanjaarden bij Duins.

12de Les.

- 1640. Frederik Hendrik wordt stadhouder van Groningen en Drente.
- 1647. Dood van Frederik Hendrik; zijn zoon Willem II wordt stadhouder.
- 1648. Vrede te Munster. Einde van den tachtigjarigen oorlog. Bloei der republiek.
- 1650. Binnenlandsche oneenigheden. Willem Frederik waagt een aanslag op Amsterdam. Dood van Willem II. Willem III geboren.
- 1650-1672. Eerste stadhouderloos tijdvak.
- 1651. Groote vergadering van de algemeene staten te 's-Gravenhage. Jacob Cats. Acte van navigatie.
- 1652. Eerste Engelsche oorlog. Olivier Cromwell. M. H. Tromp, de Ruiter, Evertsen, de With.
- 1653-1672. Jan de Witt raad-pensionaris van Holland.
- 1653. Driedaagsche zeeslag tusschen Tromp en Blake. Zeeslag bij Livorno. Jan van Galen sneuvelt. Zeeslag bij Terheiden. M. H. Tromp sneuvelt.

1654. Vrede met Engeland te Westminster. Acte van seclusie.
1657. Tocht van de Ruiters naar de Middellandsche zee ter beteugeling der zeeroovers.

13de Les.

1658. De heer van Wassenaar-Obdam vertrekt met eene vloot naar de Oostzee om de Denen tegen de Zweden te helpen, en overwint de Zweedsche vloot in de Sont. Ceylon veroverd op de Portugeezen.
1659. De Ruiters veroveren Nyborg op de Zweden.
1662. Formosa verloren. Antonius Hambroek.
1665. Tweede oorlog met Engeland. Ongelukkige zeevecht tegen de Engelschen. Van Wassenaar-Obdam en Kortenaar sneuvelen. De Ruiters tot opperbevelhebber benoemd.
1666. In Juni de vierdaagsche zeeslag tusschen de Ruiters en Monk en in Augustus de tweedaagsche. De Engelschen plunderen Terschelling.
1667. Tocht van de Ruiters en Cornelis de Witt naar Chattam. Vrede te Breda. Suriname door Engeland afgestaan. Eeuwig edict.
1668. Triple alliantie of drievoudig verbond tusschen Nederland, Engeland en Zweden. Vrede te Aken.
1672. Oorlog met Frankrijk, Engeland, Munster en Keulen. De vijanden maken snelle vorderingen in ons land. Zeeslag bij Solebay. Van Gent sneuvelt. Binnenlandsche onlusten. Vernietiging van het eeuwig edict. Willem III wordt stadhouder. De gebroeders Jan en Cornelis de Witt vermoord. Groningen dapper verdedigd.

14de Les.

1673. De Engelsch-Fransche vloot geslagen door de Ruiters. Nieuwe overwinning van de Ruiters voor Kijkduin.
1674. Vrede met Engeland te Westminster. Willem III noodzaakt de Franschen de veroverde steden te verlaten.
1676. Laatste tocht van de Ruiters. Hij sneuvelt in een zeevecht tegen de Franschen bij het eiland Sicilië.
1678. Vrede met Frankrijk te Nijmegen. Slag bij St. Denys.
1685. Herroeping van 't edict van Nantes. Vele Fransche vluchtelingen komen in ons land.
1688. Prins Willem III steekt met eene vloot naar Engeland over en wordt in
1689. met zijne gemalin door de Engelsche natie tot koning en koningin van Engeland uitgeroepen. De Franschen verklaren ons land en Engeland den oorlog. Groot verbond van Weenen.

[12]

15de Les.

1690. De Franschen behalen eene overwinning op het leger der bondgenooten bij Namens en op de Engelsch-Nederlandsche vloot bij Bevesier.
1691. De Fransche kapers doen ons veel nadeel. Dood van C. Tromp.
1692. Zeeslag bij kaap La Hogue, waarin de Engelsch-Nederlandsche

- vloot overwint.
- 1693. Slag bij Neerwinden.
- 1697. Vrede met Frankrijk te Rijswijk. Czaar Peter de Groote bezoekt ons land.
- 1702. Dood van Willem III. Spaansche successie- of erfopvolgingsoorlog. Marlborough. Eugenius. Ouwerkerk. Coehoorn. Jan Willem Friso.
- 1702-1747. Tweede stadhouderloos tijdvak.
- 1704. De hertog van Marlborough behaalt verscheidene overwinningen op de Franschen. Verovering van Gibraltar.
- 1706. Marlborough wint de slag bij Ramillies op de Franschen.
- 1709. Slag bij Malplaquet.
- 1710. Vredesonderhandelingen te Geertruidenberg.
- 1711. Prins Jan Willem Friso, neef van Willem III, verdrinkt aan den Moerdijk.
- 1713. Vrede te Utrecht. Einde van den Spaanschen successie-oorlog.

16de Les.

- 1715. Barrière-tractaat.
- 1718. Viervoudig verbond tusschen onze staten, Oostenrijk, Frankrijk en Engeland. De eerste koffie komt van Java.
- 1720. Actie-handel.
- 1743. De staten nemen deel aan den Oostenrijkschen erfopvolgings-oorlog.
- 1745. De staten sluiten een viervoudig verbond met Engeland, Saksen en Oostenrijk.
- 1747. Inval der Franschen in ons land. Binnenlandsche onlusten. Willem Karel Hendrik Friso wordt als Willem IV algemeen erfstadhouder der Vereenigde Nederlanden. Bergen op Zoom ingenomen.
- 1748. Vrede te Aken. Frankrijk geeft ons land de veroverde plaatsen en aan Oostenrijk de Zuidelijke Nederlanden terug
- 1751. Dood van Willem IV. Prinses Anna gouvernante.
- 1758. Engelsche en andere kapers benadeelen onze koopvaardij.
- 1759. Dood van de gouvernante. De hertog van Brunswijk.
- 1766. Willem V aanvaardt de regeering.
- 1780. Patriotten en prinsgezinden. Engeland verklaart ons land den oorlog.
- 1781. Slag bij Doggersbank. Zoutman.

[13]

17de Les.

- 1784. Vrede met Engeland. Keizer Jozef eischt de opening der Schelde.
- 1785. Keizer Jozef wordt met tien millioen gulden tevreden gesteld. Willem V verlaat den Haag.
- 1786. Onlusten te Elburg en te Hattem. Exercitie-genootschappen.
- 1787. De Pruisen bezetten Amsterdam. Vele patriotten nemen de vlucht naar de Zuidelijke Nederlanden en Frankrijk.
- 1793. De Fransche nationale conventie verklaart onzen stadhouder den oorlog. Dumouriez rukt met een leger ons vaderland binnen.
- 1795. De Franschen trekken over de Waal. De stadhouder Willem V vertrekt met zijn gezin naar Engeland. Vrijheidsboomen. Ons land krijgt den naam van Bataafsche republiek.

De Fransche Overheersching.

- 1796. Al onze O. I. bezittingen, behalve Java en de Kaap de Goede Hoop, gaan aan de Engelschen verloren.
- 1797. De vice-admiraal de Winter wordt door de Engelschen bij Kamperduin geslagen en gevangen genomen.
- 1799. Landing der Engelschen en Russen in Noord-Holland. Slagen bij Bergen en Castricum.
- 1802. Vrede te Amiens. De overzeesche bezittingen, behalve Ceylon, worden teruggegeven. Handel en zeevaart herleven.
- 1803. Nieuwe oorlog met de Engelschen, die al onze terugkeerende koopvaardijsschepen wegnemen.

18de Les.

- 1804. Napoleon, keizer der Franschen.
- 1805. Rutger Jan Schimmelpenninck wordt raad-pensionaris der Bataafsche republiek.
- 1806. Verbeterd onderwijs ingevoerd. De Kaapkolonie door de Engelschen vermeersterd. Lodewijk Napoleon wordt koning van Holland en ons land het koninkrijk Holland. Willem V sterft te Brunswijk. Continentaal stelsel.
- 1807. Leidens ramp.
- 1809. Landing der Engelschen op Walcheren. Vlissingen gebombardeerd.
- 1810. Lodewijk staat de kroon af ten behoeve van zijn zoon. Nederland wordt bij Frankrijk ingelijfd.
- 1811. Java door de Engelschen genomen.
- 1812. Napoleons tocht naar Rusland.
- 1813. Slag bij Leipzig. Omwenteling. Van Hogendorp, van der Duijn van Maasdam en van Limburg Stirum stellen zich in naam van den prins van Oranje aan het hoofd des bestuurs. Willem Frederik, prins van Oranje, komt uit Engeland terug.

[14]

19de Les.

Vijfde Tijdvak.

Het Koninkrijk der Nederlanden.

- 1814. Aanneming der grondwet. De prins van Oranje als soeverein vorst gehuldigd. Nederland krijgt zijne koloniën terug met uitzondering van de Kaap de Goede Hoop, Demerary, Berbice en Essequibo. De Franschen ontruimen de laatste vestingen.
- 1815. De soevereine vorst aanvaardt de regeering over de zeventien Nederlandsche gewesten onder den naam Willem I, koning der Nederlanden. Napoleon keert terug van Elba. Slag bij Waterloo. De Militaire Willems-orde en de orde van den Nederlandschen Leeuw worden ingesteld. Napoleon op St. Helena.
- 1816. Bombardement van Algiers door den vice-admiraal Van Capellen en lord Exmouth.
- 1818. De slavenhandel afgeschaft.
- 1820. Nieuw stelsel van munten, maten en gewichten, het metrieke stelsel, ingevoerd. Vele nieuwe straatwegen aangelegd en groote kanalen gegraven.
- 1825. Zware overstroming, vooral in Noord-Holland.
- 1825-1830. Hevige oorlog op Java. Diepo Negro.
- 1828. Belgische unie.

- 1830. Opstand van België. Bombardement van Antwerpen door den generaal Chassé.
- 1831. Zelfopoffering van Van Speyk. Tiendaagsche veldtocht. Slagen bij Hasselt en Leuven.
- 1832. Engeland en Frankrijk leggen beslag op onze schepen en blokkeeren de havens. Belegering der citadel van Antwerpen door de Franschen.
- 1833. Wapenstilstand.
- 1839. Vrede met België. Opening van den spoorweg van Amsterdam naar Haarlem.

20ste Les.

- 1840. Willem I draagt de regeering over aan zijn zoon Willem II.
- 1844. Financieele nood. Van Hall.
- 1848. Herziening der grondwet.
- 1849. Dood van koning Willem II. Zijn zoon Willem III volgt hem op. Het eiland Bali onderworpen.
- 1853. De droogmaking der Haarlemmermeer voltooid.
- 1861. Overstroming van de Bommelerwaard.
- 1863. De slavernij in West-Indië afgeschaft.
- 1866. Veepest en cholera. Limburg van Duitschland losgemaakt.
- 1870. Oorlog tusschen Frankrijk en Duitschland. Troepenbeweging in ons land.
- 1872. De Nederlanders ontruimen de kust van Guinea.
- 1874. Vestiging der Nederlanders in Atjeh. Droogmaking van het IJ.
- 1876. Overstroming in Brabant en Gelderland. Opening van het Noordzee kanaal.
- 1877. Dood van koningin Sophia.
- 1879. Huwelijk van koning Willem III met prinses Emma van Waldeck. Prins Hendrik sterft. Dood van Willem, prins van Oranje.
- 1880. Watersnood in Brabant en de Bommelerwaard.
- 1881. Dood van prins Frederik.
- 1883. Wereldtentoonstelling te Amsterdam.

[15]

Uitvindingen, Groote Werken, enz.

- 40. Claudius Civilis doet de eerste aarden dijken langs den Rijn maken.
- 800. Karel de Groote laat den bijbel in de landtaal overzetten.
- 1280. Papier uit lompen vervaardigd.
- 1334. Friesche monniken beginnen veen tot turf te steken.
- 1346. Willem Beukelszoon van Biervliet vindt het haringkaken uit.
- 1400. De eerste watermolens in Noord-Holland gebouwd.—Hubert en Jan van Eyck vinden het schilderen met olieverf uit.
- 1416. Eerste haringnet, *vleet* genaamd, te Hoorn gebreid.
- 1423. Uitvinding der boekdrukkunst door Laurens Jansz. Coster te Haarlem.
- 1439. Eerste windmolens te Westzaan gebouwd.
- 1450. De bleekerijen te Haarlem gevestigd.
- 1460. De zeedijken het eerst met paalwerk bevestigd.
- 1473. De eerste lettergieterij te Haarlem.
- 1477. Te Delft wordt de eerste bijbel in de Nederlandsche taal gedrukt.
- 1482. De bommen te Venlo uitgevonden.
- 1580. Jan van den Kornput maakt bij de belegering van Steenwijk het

- eerst van de telegraaf gebruik.
1590. Uitvinding van den microscoop door Z. Jansen te Middelburg.
1592. Eerste houtzaagmolens door Cornelis Cornelisz. te Uitgeest gebouwd.
1600. Petrus Plancius vervaardigt de eerste zeekaarten. De moddermolens worden uitgevonden. Joh. Fabricius, een Fries, ontdekt de zonnevlekken. Jacob Metius vindt de verhouding van de middellijn tot den omtrek des cirkels, als ten naastenbij 113 tot 355. Hans Lippershey vindt den verrekijker uit.
1609. Simon Steven brengt de tiendeelige breuken in gebruik en vindt den zeilwagen uit.
1612. W. Snellius meet het eerst een boog van den meridiaan.
1620. De eerste bandmolens te Leiden opgericht. Invoering van het gezegeld papier. Uitvinding van het stoppen der vijandelijke havens.
1627. Cornelis Drebbel van Alkmaar vindt den thermometer uit.
1637. De statenbijbel uitgegeven. Goudsche pijpen.
1652. De eerste Nederlandsche courant gedrukt te Amsterdam.
1657. Uitvinding van het slinger-uurwerk door Christiaan Huygens van 's-Gravenhage.
1666. Jan de Witt vindt de kettingkogels uit.
1672. De slangbrandspuiten en straatlantaarns door Jan van der Heyde te Amsterdam uitgevonden.
1690. M. M. Bakker vindt de scheepskameelen uit en Jacob van der Werken een werktuig om te heien.
1732. Pieter Straat en Pieter van der Deuren leggen steenglooingen langs de zeedijken tegen den paalworm.
1750. Cornelis Ploos van Amstel vindt uit de kunst om prenten in kleuren te drukken, en P. van Musschenbroek de Leidsche flesch.
1754. De vijzelmolens uitgevonden.
1773. Het hellend scheprad uitgevonden.
1825. Het Groot Noordhollandsch kanaal voltooid.
1836. Gasfabrieken.
1853. Amsterdamsche duinwaterleiding.
1860. Staatsspoorwegen. (Brug bij Kuilenburg en den Moerdijk.)
1867. Afdamming der Oosterschelde.
1876. Het Noordzee-kanaal geopend.

[16]

Geleerde en Wetenschappelijke Stichtingen, enz.

1330. De Deventer-school door Gerard Groote gesticht.
1450. Rederijkerskamers.
1575. De Hoogeschool te Leiden.
1585. De Hoogeschool te Franeker (opgeheven 1843).
1614. De Hoogeschool te Groningen.
1630. De Doorluchte school te Deventer.
1632. De Doorluchte school te Amsterdam, thans Hoogeschool.
1636. De Hoogeschool te Utrecht.
1647. De Hoogeschool te Harderwijk (opgeheven 1817).
1752. De Hollandsche maatschappij van Wetenschappen te Haarlem.
1766. Maatschappij van Nederlandsche letterkunde te Leiden.
1768. Het Zeeuwsch genootschap te Middelburg.
1769. Bataafsche genootschap van Proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam opgericht.
1778. Het Provinciaal Utrechtsch genootschap opgericht. Teylers stichting te Haarlem.
1782. De kweekschool voor de zeevaart te Amsterdam.
1784. De maatschappij tot Nut van 't Algemeen.
1788. De maatschappij Felix Meritis te Amsterdam.

1790. Instituut voor doofstommen te Groningen. Guyot.
 1797. Het Nederlandsche Zendeling-genootschap opgericht.
 1804. De Nederlandsche spelling vastgesteld.
 1806. Wet op het lager onderwijs ingevoerd. De Hollandsche maatschappij van fraaie kunsten en wetenschappen te Amsterdam, Rotterdam, Leiden en 's Hage.
 1808. Het koninklijk Nederlandsch instituut voor kunsten en wetenschappen. Het instituut voor blinden te Amsterdam.
 1813. Het Nederlandsch bijbel-genootschap opgericht.
 1814. De koninklijke Militaire akademie te Breda, de vee-artsenijschool te Utrecht en de koninklijke akademie voor de Marine te Medemblik, thans te Willemsoord, opgericht.
 1818. De maatschappij van weldadigheid opgericht.
 1822. De maatschappij tot zedelijke verbetering der gevangenen.
 1824. Oprichting der handel-maatschappij. Oprichting der koninklijke akademie te Delft.
 1857. Nieuwe wet op het lager onderwijs, herzien in 1878.
 1863. Wet op het middelbaar onderwijs.
 1873. Het aardrijkskundig genootschap opgericht.
 1876. Wet op het hooger onderwijs.
 1877. De universiteit te Amsterdam opgericht.

Zeevaart.

1340. Vaart op de Oostzee door de Stavoorers.
 1594. Tocht naar het Noorden door W. Barents en J. H. van Linschoten.
 1595. Tweede tocht naar het Noorden, door W. Barents en Jakob van Heemskerk. Eerste tocht om de kaap de Goede Hoop naar Oost-Indië door C. en F. Houtman.
 1595. Derde tocht om het Noorden, door Heemskerk, Barents en J. C. de Rijk. Overwintering op Nova-Zembla.
 1598. Reis om den aardbol door Olivier van Noort. De zeevaarders Jacob Mahu, Simon Cordes, Sebald de Weerd, Dirk Cornelis van China doorkruisen de Zuidzee.
 1602. Wolfert Harmsen doet verscheidene ontdekkingen.
 1606. Willem Jansen ontdekt Nieuw-Holland.
 1614. J. van Spilbergen doet een reis om de aarde.
 1616. Reis om de aarde door Schouten en Le Maire.
 1623. Reis om de aarde door Jacob L'Hermite.
 1642. Abel Tasman ontdekt Nieuw-Zeeland en het eiland van Diemensland, nu Tasmanië geheeten.
 1721. Jacob Roggeveen doet eene reis om de aarde.
 1824. Willinck doet eene reis om de aarde.
 1871. Geregelde stoomvaart op Java.
 1878. Hervatting der Noordpooltochten.

Stadhouders uit het Huis van Nassau-Oranje.

WILLEM, bijgenaamd *de Rijke*, Graaf van Nassau-Dillenburg enz., had onder zijne twaalf kinderen vijf zonen, die in de geschiedenis onzes lands met roem bekend zijn. Zij zijn: WILLEM I, JAN *de Oude*, LODEWIJK, HENDRIK en ADOLF.

ADOLF sneuvelde in den slag bij Heiligerlee, 1568; LODEWIJK en HENDRIK op de Mookerheide, 1574.

WILLEM I erfde van zijn oom REINIER van Châlons het prinsdom Oranje. Hij was

stadhouder van *Holland, Zeeland, Utrecht, Friesland, Groningen, Overijssel* en *Drente*. Geb. 1533, gest. 1584.

MAURITS, zijn zoon, volgde hem op en was stadhouder van *Gelderland, Holland, Zeeland, Utrecht* en *Overijssel*. Geb. 1567, gest. 1625.

FREDERIK HENDRIK, jongste zoon van WILLEM I, was MAURITS' opvolger en stadhouder van *Gelderland, Holland, Zeeland, Utrecht, Groningen, Overijssel* en *Drente*. Geb. 1584, gest. 1647.

WILLEM II, zijn zoon, was zijn opvolger in de stadhouderlijke waardigheid over dezelfde provinciën. Geb. 1626, gest. 1650.

WILLEM III, zoon van WILLEM II, werd in 1672 stadhouder van *Gelderland, Holland, Zeeland, Utrecht* en *Overijssel*. Geb. 1650, gest. 1702.

Met den dood van WILLEM III eindigt de Oranje-stam in de mannelijke lijn.

Stadhouders uit het Huis van Nassau-Dietz.

JAN *de Oude*, graaf van Nassau, werd stadhouder van *Gelderland*, en stierf in 1606. Zijn zoon WILLEM LODEWIJK werd door zijn oom WILLEM I met het stadhouderschap over *Friesland, Groningen* en *Drente* begiftigd. Geb. 1560, gest. 1620.

ERNST KASIMIR, zijn broeder, volgde hem op als stadhouder van *Friesland*, later ook van *Groningen* en *Drente*. Geb. 1575, gest. 1632.

HENDRIK KASIMIR I, zijn zoon, volgde hem in zijne waardigheid op. Geb. 1611, gest. 1640.

WILLEM FREDERIK, zijn broeder, was zijn opvolger als stadhouder van *Friesland*, later van *Groningen* en *Drente*. Door zijn huwelijk met ALBERTINA AGNES, dochter van FREDERIK HENDRIK, werd het huis van Nassau-Dietz met het huis van Oranje-Nassau vereenigd. Geb. 1613, gest. 1664.

HENDRIK KASIMIR II, zijn zoon, volgde hem in zijne waardigheid op. Geb. 1657, gest. 1696.

JOHAN WILLEM FRISO, zijn zoon, verkreeg in 1696 de waardigheid zijns vaders. WILLEM III benoemde hem tot zijn erfgenaam. Geb. 1687, gest. 1711.

WILLEM IV, zijn zoon, kreeg het stadhouderschap zijns vaders; in 1747 werd deze prins erfstadhouder over al de gewesten onzes vaderlands. Geb. 1711, gest. 1751.

WILLEM V, zijn zoon, aanvaardde in 1766 de waardigheid zijns vaders. Met zijn vertrek in 1795 eindigde de stadhouderlijke regeering. Geb. 1748, gest. 1806.

Zijn zoon WILLEM FREDERIK werd in 1815, onder den titel van WILLEM I, koning der Nederlanden. Geb. 1772, gestorven 1843.

WILLEM II regeerde van 1840 tot 1849. Hij werd geboren 1792 en stierf 1849. Opgevolgd door WILLEM III, den thans regeerenden koning. Geb. 1817.

[20]

BEKNOPT LEERBOEK DER SCHEIKUNDE,

DOOR DR. W. MEIJERINGH,

Leeraar aan de Hoogere Burgerschool te ARNHEM.

Met 65 houtsneden. 106 bladz. Prijs f 1.-.

Historisch-Geographische Atlas

der Algemeene en Vaderlandsche Geschiedenis,

HERZIEN DOOR Dr. W. J. A. Huberts,

Directeur der Rijks Hoogere Burgerschool te Zwolle.

109 Kaarten op 40 bladen. Prijs ing. f 5.40, geb. f 5.90.

In *de Gids* van Aug. 1881 leest men:

“Een atlas, die den zevenden druk bereikt heeft, heeft eigenlijk geen beoordeeling noodig: een goedkeurend oordeel, uitgesproken door de vele gebruikers, vertoont hij op het titelblad.

A. P.”

Oro-Hydrographische en Staatkundige Atlas,

DOOR J. KUIJPER & N. W. POSTHUMUS.

5^e veel vermeerderde druk, 1883.

HERZIEN DOOR J. KUIJPER & P. H. WITKAMP.

Prijs, ingenaaid kat. rug f 3.-, gebonden f 3.50.

Aan dezen nieuwen druk is zonder prijsverhooging toegevoegd: Een Overzicht van de Talen, Spelling en beteekenis van een aantal eigennamen, benevens eene lijst van eenige in de geografie meest voorkomende woorden door P. H. WITKAMP.

W. B. KUIJPERS, Reiskaart van Nederland.

Zesde druk. Gekleurd f 0.80. In omslag f 1.-. Hoog 58, breed 47 Ned. duimen binnen den rand.

“Veel kaarten en atlassen zijn er van Nederland, maar weinig kaarten zoo handig en practisch als de hierboven genoemde. In een klein bestek heeft men een nauwkeurigheid en volledigheid zooals men zelden aantreft.” (*Vaderland*.)

Colofon

Beschikbaarheid

Dit eBook is voor kosteloos gebruik door iedereen overal, met vrijwel geen beperkingen van welke soort dan ook. U mag het kopiëren, weggeven of hergebruiken onder de voorwaarden van de Project Gutenberg Licentie bij dit eBook of on-line op www.gutenberg.org.

Dit eBook is geproduceerd door Anna Tuinman, Eline Visser, Jeroen Hellingman en het on-line gedistribueerd correctie team op www.pgdp.net.

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org.

This eBook is produced by Anna Tuinman, Eline Visser, Jeroen Hellingman and the Online Distributed Proofreading Team at www.pgdp.net.

Codering

Dit bestand is in een verouderde spelling. Er is geen poging gedaan de tekst te moderniseren. Afgebroken woorden aan het einde van de regel zijn stilzwijgend hersteld. Kennelijke zetfouten in het origineel zijn gecorrigeerd. Dergelijke correcties zijn gemarkeerd met het corr-element.

Hoewel in het origineel laag liggende aanhalingstekens openen gebruikt, zijn deze in dit bestand gecodeerd met “. Geneste dubbele aanhalingstekens zijn stilzwijgend veranderd in enkele aanhalingstekens.

Documentgeschiedenis

2008-06-14 Begonnen.

Externe Referenties

Dit Project Gutenberg eBook bevat externe referenties. Het kan zijn dat deze links voor u niet werken.

Verbeteringen

De volgende verbeteringen zijn aangebracht in de tekst:

Plaats	Bron	Verbetering
Bladzijde 18	om	oom

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TIJDTAFEL DER
GESCHIEDENIS VAN HET VADERLAND ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing,

displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or

distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY

PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us

with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.